

*A propòsit d' "El llarg procés", de Jordi Amat: un llibre
trampós*

Jordi Manent i Tomàs

PROPÒSIT: DESEMMASCARAR UN ASSAIG TRAMPÓS

Jordi Amat és l'antítesi de l'indocumentat o de l'intel·lectual mediocre. Es tracta, sens dubte, d'un escriptor preparat, amb talent, de tant en tant brillant, que sap escriure, amb una trajectòria encara curta però tirant a sòlida i amb uns quants llibres a l'esquena (sobretot biografies). Per tant, el meu respecte davant la persona, l'intel·lectual i la seva obra, fins ara, en la meua opinió, amb una trajectòria amb força encerts i pocs desencerts i amb força prestigi.

Però a la vida tothom corre el risc de descarrilar en un moment o altre, i això és el que li ha succeït, al meu entendre, a Amat, arran de la publicació d'*El llarg procés. Cultura i política a la Catalunya contemporània (1937-2014)* (Tusquets Editores, 2015), un assaig excessivament ambiciós, tant per l'objectiu que pretén "reescriure una nova història de la cultura i la política catalanes, i esdevenir-la hegemònica des del seu totalment esbiaixat punt de vista" com pel

període que abraça, ni més ni menys que 77 anys. I aquesta ambició, acceptada per l'autor en les diverses entrevistes que li han fet, és el principal taló d'Aquilles del llibre i d'aquell que el confecciona, que l'ha obligat a tancar un assaig amb moltes llacunes i amb una manca d'objectivitat històrica flagrant. Cal dir que, gairebé sempre, aquesta mena d'obres, que tenen una voluntat divulgativa limitada, l'escriuen grups de professionals que, coordinats, compilen uns quants volums que, sumats, com a mínim arriben tranquil·lament a les 1.000 pàgines. El llibre d'Amat, que l'ha escrit en solitari, arriba a les 383 (apèndixs i índexs inclosos). I en les primeres pàgines hom té la sensació que aquest vol ser l'hereu i la continuació de l'*Itinerario histórico de la España contemporánea (1808-1936)*, llibre inspirat per Francesc Cambó i que finalment va sortir amb la firma del primoriverista i franquista Eduardo Aunós Pérez, una obra molt elogiada per Amat i construïda sobre la base d'una altra obra fallida de Ramon d'Abadal i de Vinyals en la qual Gaziel col·laborà.

La manca d'honestedat que transpira tot *El llarg procés*, sobretot en uns quants capítols i passatges, es resumiria en una aparent objectivitat històrica (guarnida amb una bibliografia substanciosa però incompleta, i una recerca limitada a uns quants arxius privats i públics de rellevància), una aparent *contradictio in terminis* entre la *mise en scène* i el contingut del llibre, un tracte desigual —i tram-pós— de certs temes segons la conveniència de l'autor (per exemple, la posició dels intel·lectuals independentistes d'avui dia, a qui no se'ls perdona res, a diferència d'altres intel·lectuals, o la confrontació *Destino versus Serra d'Or*) i una calculadíssima ambigüitat el fons de la qual té un propòsit molt clar: intentar reescriure la història de la cultura (i política) catalana i, com deia, crear una nova hegemonia que, al meu entendre, fracassarà per excessivament parcial, per incompleta i perquè el país va empenyent cap a una altra banda. Ens confessa l'autor: "Aquest llibre persegueix aquesta història perquè m'interessa més comprendre que prendre partit. És un assaig que es fonamenta en documentació inèdita" (p. 21). I unes ratlles més avall: "[Aquest llibre] vol ser una història cultural, a la força parcial,

per entendre també el moment d'incertesa en el qual ens trobem” (p. 21). O sigui que Amat es converteix, alhora, en jutge (= “m'interessa més comprendre que prendre partit”) i part (= “vol ser una història cultural, a la força parcial”). No és d'estranyar aquest galimaties si la primera frase de la contracoberta del llibre ja ens diu: “L'explicació dels processos de canvi que tenen lloc a les societats contemporànies és ambigua, complexa i de llarg recorregut.” Certament, per a Amat l'ambigüitat sembla que sigui una manera gairebé única d'entendre la vida, un mitjà que, si en fas un ús excessiu, et pot esclatar a les mans.

Però Amat, que en aquest llibre és un autèntic geni a l'hora de donar gat per llebre, ha aconseguit que el catalanisme i l'independentisme no s'adonessin de cap manera de l'operació —des d'un punt de vista intel·lectual rellevant— que hi ha al darrere del llibre. I així, en general, ha aconseguit comentaris o ressenyes positives o ponderatives d'historiadors, periodistes, intel·lectuals, polítics i escriptors que en general l'han elogiat i que li han fet alguns punts i comes amb lletra menuda. Potser qui resumeix millor en una frase el llibre d'Amat és Vivenç Villatoro en l'article “Som on som gràcies a *Serra d'Or*, però també a *Destino*” (*Ara*, 19.IV.2015). Tant l'escriptor terrassenc com Joaquim Nadal (“Matar el Cobi”, *El Punt Avui*, 25.VII.2015) i Sam Abrams (“Rastres de dignitat”, *El Punt Avui*, 27.IX.2015, suplement *Cultura*, p. 18) elogien força el llibre, tot i que també hi fan algunes objeccions. En canvi, Josep M. Solé i Sabaté (“El llarg procés d'èxit”, *El Punt Avui*, 23.VIII.2015”) i Manuel Cuyàs (“El llarg procés”, *El Punt Avui*, 28.V.2015), hi dediquen breus comentaris però molt elogiosos. Segons em comenten un parell d'autèntics entesos en la matèria, molt més entesos que Amat o que qui signa aquest article, el problema recau en el fet que sobre aquest conjunt de temes ben pocs saben molt de tot i opinar és gratis. I és que ha estat apassionant seguir als mitjans la polèmica encetada per Amat.

Curiosament, i començant pel mateix títol, *El llarg procés*, que és un llibre oportunista i conjuntural amb retrospectiva històrica i contrari al procés independentista, ha rebut grans elogis de la

premsa —diguem-ho eufemísticament— poc amiga del procés independentista, i els titulars, també conjunturals contra l'altre procés, no s'han fet esperar: “De cómo el nacionalismo adulteró la cultura catalana” (*ABC*, 12.IV.2015), de Sergi Doria; “Largo proceso, amargo sueño” (*El País*, suplement *Babelia*, 24.VI.2015), de José Carlos Mainer; etc.

L'ETERN DRAMA DE L'INTEL·LECTUAL: EL DIFÍCIL EQUILIBRI ENTRE
NO TRAIR L'ESPERIT CRÍTIC I PODER-SE GUANYAR LA VIDA

Un dels assagistes del nostre àmbit lingüístic que millor ha explicat el drama que viu en la pròpia carn l'intel·lectual pur i totes les seves misèries ha estat Joan Fuster. Trobar l'equilibri entre mantenir una independència laboral i persistir en l'esperit crític no sempre és fàcil i pocs ho aconsegueixen, ja que al cap i a la fi tothom necessita un refugi per guanyar-se la vida. Si has de ser crític amb tot —un gran perjudici i una gran llosa congènita de molts intel·lectuals— pots acabar que ningú et vulgui. Cal un refugi segur. Crec que Jordi Amat també pateix d'aquest drama. D'una banda, Amat pretén quedar com un historiador objectiu, i aparentment ho aconsegueix gràcies al seu talent, al seu bagatge i, sobretot, a la seva calculadíssima ambigüitat i subtileza. Però, de l'altra, Amat, que no és historiador, sinó un bon biògraf, no pot contenir les seves opinions més subjectives i la seva formació pseudoperiodística. I és que en aquest cas el condicionant ve del Grupo Godó, actualment —i de moment— alineat amb la posició no independentista, amb el qual coincideix plenament Amat, a qui, lògicament, dona una cobertura professional i mediàtica fantàstica (*La Vanguardia*, RAC 1 i 8TV). Només cal recordar que bona part dels articles que conformen l'assaig ja havien estat publicats a *La Vanguardia* i que després han estat recosits. No és una crítica, és una constatació, però els contextos històrics també són molt importants i cal explicar-los, una contextualització que no sempre fa l'autor en el llibre.

LA PRIMERA TRAMPA: UNA “MISE EN SCÈNE” ON L'AUTOR ES DESTAPA I QUE ES COMPLEMENTA AMB UN LLIBRE DE CONTINGUT SUBTIL I AMBIGU

Més d'un lector ha comentat que tota la pomposa posada en escena de l'assaig no es correspon del tot amb el seu contingut. I en part l'afirmació és certa: si en la presentació pública (presentacions, entrevistes, declaracions, etc.) hi ha estridències, estirabots i afirmacions rotundes, en el llibre hi ha una aparent contenció i unes afirmacions aparentment moderades i documentades. I és que el joc d'Amat és aquest: davant la premsa li surt l'ànima de periodista que porta dins i el seu autèntic pensament. En canvi, al llarg de l'assaig hi trobem l'aparent autor moderat i un llenguatge tan subliminal com efectiu. Però si llegim o escoltem les entrevistes que li feren a 8TV, *El País*, *Eldiario.es*, *Culturas (La Vanguardia)*, etc., Amat es destapa i sovint es despenja amb algunes afirmacions de to dur que després ha de justificar o matisar (vegeu els seus articles al digital *Nívol*: 14.IV.2015 i 16.IV.2015) o bé disculpar-se (vegeu la carta al director a *La Vanguardia*, 20.IV.2015, en què s'excusa perquè a la presentació del llibre va ofendre l'Institut Cambó amb un comentari poca-solta).

LES ENTRANYES DEL LLIBRE: UN ESTIL SUBTIL I UNA METODOLOGIA
ESTRANYA

Em comenten els autèntics entesos que en realitat l'assaig —aquesta barreja de llibre historicoperiodístic amb voluntat divulgativa i assagística, un nou gènere difícil d'enquadrar— no diu res de nou. I el fons de l'afirmació és cert. Hi ha aportacions, tanmateix? Sí, n'hi ha algunes que no van més enllà sobre l'aprofundiment d'alguns temes que ja coneixíem i que Amat desgrana molt bé, perquè ja fa anys que remenà uns pocs arxius que li han servit per fer diversos llibres: l'arxiu de l'Institut Cambó, el de Josep Benet, el de Guillem Díaz-Plaja, el de Maurici Serrahima i el de Josep Maria Vilaseca i Marcet bàsicament. Però confeccionar la història cultural i política

de 77 anys del nostre país no es fa només consultant una dotzena d'arxius i encara no 90 llibres (que són els del recompte de la bibliografia del final) i publicant algunes cartes inèdites. Normalment, l'abast d'una operació tan ambiciosa comportaria explotar desenes i desenes d'arxius i llegir i consultar centenars i centenars de llibres. Sense anar més lluny, a l'hora de confeccionar una bona biografia d'un sol personatge s'arriba perfectament als 100 llibres referenciats.

En el capítol "Fer-se franquista" (ps. 72-82), Jordi Amat ens fa entendre de manera brillant per què Guillem Díaz-Plaja va renegar del període republicà i es féu franquista, un fet a bastament conegut. Realment, el capítol parla per si sol, i el lector arriba a la conclusió que Díaz-Plaja, després del fracàs estrepitos de la Segona República, es fa franquista per pur arribisme, tot i que no acaba de triomfar com voldria. Tanmateix, amb aquesta sibil·litat que el caracteritza, Amat no deixa clara quina és la seva posició davant del cas Díaz-Plaja (perquè, quan vol, l'autor interpreta o opina), i hom dedueix que, de fet, justifica el pas de Díaz-Plaja cap al franquisme encara que sigui per pura ambició i vanitat. Per tant, i davant de tant misteri, no seria millor que Amat es destapés i que ens digués clarament —i no pas amb ambigüitats— que justifica plenament la decisió del que fou un escriptor avantguardista de fer-se franquista? I, tot i que no ho vol dir, Amat ho diu: "La seva estratègia de supervivència [la de Díaz-Plaja] va consistir, doncs, a implicar-se en la construcció de la nova cultura oficial. Es va convertir, de cop, en un home de lletres de la dictadura. Va fer l'únic que es podia fer per viure de la ploma a la Barcelona claudicant. Es va fer franquista" (p. 75). Una altra sentència temerària dictada per Amat, ja que oblida les desenes de casos com Jordi Rubió i Balaguer, Salvador Espriu, Tomàs Garcés (que tornà aviat de l'exili exterior), Marià Manent, etc. que patiren un exili interior i que continuaren conreant l'humanisme i la literatura *malgré tout*. Que Amat sentenciï que fer-se franquista era "l'únic que es podia fer per viure de la ploma a la Barcelona claudicant" no tan sols és mentida, sinó que és tota una declaració d'intencions: l'arribisme per sobre de tot.

Perquè el lector té la sensació al llarg del llibre —i insisteixo en “sensació” perquè l'ambigüitat del llibre és total i mai no en treus del tot l'aigua clara— que una de les operacions que fa Jordi Amat és justificar el passat del seu avi Manuel Amat i el de la seva posició ideològica. Igual que la seva, la del nét. És a dir, com que el seu avi col·laborà a bastament a *Destino*, és lògic que el nét defensí aferissadament la revista *Destino* i desacrediti, com si es tractés d'una competició, *Serra d'Or*. El llibre té, també, una lectura de defensa d'una tradició ideològica familiar.

Vist tot el que hem vist, en què la credibilitat d'intent d'objectivitat del llibre queda molt en entredit, caldria afegir que Amat utilitza un estil de referència bibliogràfica gens convincent i de nul rigor historiogràfic. Per exemple, són habituals en el llibre les expressions del tipus “ho diu tal” o “ho ha estudiat tal”: “Són veterans, són els aliadòfils de la Primera Guerra Mundial, els col·laboradors de la revista *Iberia* —ho ha estudiat Joan Safont—, els que faran l'aposta de la seva vida creant Acció Catalana [...]” (p. 135). En aquest cas l'afirmació és certa, en tant que se sap que Joan Safont és un especialista en la revista *Iberia* (la seva tesina es titula *Iberia (1915-1919): el compromís d'una generació de periodistes moderns*, acabada el 2012 i després publicada en llibre amb el títol *Per França i Anglaterra. La Primera Guerra Mundial dels aliadòfils catalans*, Acontravent, 2012). Però quina credibilitat té aquesta referència bibliogràfica que el lector ha d'interpretar, com tantes altres, si no hi ha notes a peu de pàgina ni tampoc referències entre parèntesis? Perquè, és clar, unes pàgines més endavant (p. 191) l'autor parla d'una “cultura nacional, doncs, en una societat dividida” sense donar-ne, per honestat intel·lectual, cap referència bibliogràfica, una frase que és un plagiat del títol del llibre de l'historiador Josep Maria Fradera, *Cultura nacional en una societat dividida. Política i cultura a Catalunya, 1838-1868* (Curial Edicions Catalanes, 1992; traducció al castellà del 2003). (Per ventura Amat fa un petit homenatge al rei del plagiat Josep Pla?) La frivolitat també espurneja en l'assaig i els judicis del tot personals són un fet; a les pàgines 64 i 65 l'autor afirma:

“Al vernissatge, que va tenir com a mestre de cerimònies García Venero [...], hi van intervenir Regino Sáinz de la Maza, el poeta i censor nostrat Sebastià Sánchez Juan i Luys Santa Marina. La majoria d'aquests noms els ha engolit l'oblit, *i bé que ha fet*, però en el trastocament bestial de valors que es vivia aleshores, eren el nou *star system* de la cultura local.” Per la mateixa regla de tres, la història i els seus estudis haurien d'engolir Franco i Hitler perquè van ser “molt dolents”? Hem de prescindir, per pur caprici, dels estudis musicals i coreogràfics sobre Michael Jackson perquè “no m'agrada com balla”?

L'EXILI, EL GRAN ABSENT

Quan es pretén fer una “història intel·lectual” (p. 365) sobre Catalunya, el que no es pot fer és oblidar l'exili i els exiliats, ja que és un període que té molt de pes. Perquè en el llibre l'exili és el gran absent. I els exiliats que cita (Claudi Ametlla, Joan Estelrich, etc.) són els que interessen a Amat. O els que ha estudiat. El president Josep Irla només hi surt citat una sola vegada, i no el cita l'autor, sinó una carta de Joan Estelrich a Francesc Cambó (20.XII.1944) reproduïda als documents (p. 356). Mercè Rodoreda no existeix, i cap de les seves obres escrites a l'exili, com *La plaça del Diamant*, no deuen tenir importància. També són molt minses les referències als diversos grups més o menys coordinats de l'exili dispersos per mig món, i també aquells cenacles que publicaven revistes (*Catalunya*, *La Nostra Revista*, *Quaderns de l'Exili*, *Ressorgiment...*), alguns dels quals ajudava Francesc Cambó. Antoni Rovira i Virgili i tots els grups establerts a França pinten molt poc, i cal recordar que ells també ajudaren a mantenir el foc de la catalanitat i del catalanisme. També és sorprenent que la bibliografia sobre l'exili sigui ben escassa: no hi ha cap referència a la fonamental, segons diuen els crítics, *Literatura catalana a l'exili* d'Albert Manent (Curial Edicions Catalanes, 1976), ni al voluminós *El dia revolt. Literatura catalana de l'exili* de Julià Guillamon (Editorial Empúries, 2008, 527 ps.), ni a

cap llibre important sobre l'exili de Francesc Vilanova i Vila-Abadal. I així un llarg etcètera que no puc continuar per manca d'espai.

DESTINO VERSUS SERRA D'OR: UN DEBAT TRAMPÓS O L'INTENT DE CREAR I LEGITIMAR UNA NOVA ESCALA DE VALORS DINS DEL CATALANISME POLITICOCULTURAL

Segurament la frase més polèmica d'Amat en tota aquesta *mise en scène* és la que va recollir el diari *El País* el 8 d'abril de 2015. Responent a un comentari de Carles Geli, l'entrevistador, Amat afirma: “Agradi o no, la plataforma de la Catalunya intel·lectual de postguerra és *Destino*; amb clarsobscurs i servituds, és clar, però perquè la gent prengué consciència d'una identitat civil singular, la capacitat de la revista a principis dels cinquanta per projectar una imatge d'europeisme del qual la catalanitat pot formar part és evident. En això, la consciència europea d'[Ignasi] Agustí és clau. En aquest sentit, *Destino* va fer més pel catalanisme que *Serra d'Or*. Qui llegeix les *Elegies de Bierville* de Carles Riba i la seva ressenya? 400 persones? *Destino* té un públic gran, amb milers d'exemplars; els altres viuen a la catacumba de la resistència.” Una frase, aquesta, tot i tenir una part de raó, tramposa i deshonest pel tracte desigual entre ambdues revistes i força menyspreativa cap a *Serra d'Or* i cap a tots els seus milers de col·laboradors i lectors. I és que Jordi Amat no pontifica; fa una cosa pitjor: dicta sentència. *Destino*, recordem-ho, fou fundada al maig del 1937 a Burgos per Xavier de Salas Bosch i Josep Maria Fontana i Tarrats, persones vinculades a la Falange Española. La primera etapa de *Serra d'Or*, aleshores circular del Cor Montserratí, comença de debò al febrer del 1955 i a poc a poc es converteix en una revista d'informació general, amb col·laboradors importants que després s'incorporaran a l'equip de la segona època de la revista, que neix el 1959 de la fusió amb *Germinabit*. De fet, *Serra d'Or*, precisament no creada per falangistes, i un cop el règim, amb un primer oberturisme, permet les primeres revistes en llengua catalana,

pot començar a sortir de les “catacumbes” cap als anys cinquanta. Quines altres revistes de postguerra hi podia haver durant la dècada dels quaranta i cinquanta si aquelles que no eren de l’*agrado* franquista se’ls prohibia l’obertura? Aquest era el cas de les revistes escrites en català. La posició d’Amat es resumeix en allò de com aprofitar-se dels febles i quedar com un senyor. Però filem més prim per rebatre l’afirmació que “*Destino* va fer més pel catalanisme que *Serra d’Or*” i perquè al llarg del llibre la defensa de *Destino* és una constant (ps. 52, 66, 70, 76, 84–85...): *Destino* va viure 43 anys (1937–1980), mentre que la segona etapa de *Serra d’Or* ja en porta 56 (des del 1959), però 61 anys si comptem la primera etapa; *Destino* és morta i *Serra d’Or* no; *Destino* no sempre va ser catalanista (i, quan es va obrir, ho va fer forçada pel context internacional, un context que Amat omet conscientment) i *Serra d’Or* ho ha estat sempre; *Destino* sempre es va escriure en llengua castellana i *Serra d’Or* sempre s’ha editat en llengua catalana; en el seu punt àlgid, l’any 1973, *Destino* tenia unes vendes de 44.891 exemplars, i durant els anys quaranta se’n venien entre 15.000 i 22.000 exemplars (segons documenten Carles Geli i J.M. Huertas en el llibre *Las tres vidas de “Destino”*, Anagrama, p. 279), i *Serra d’Or* ha arribat a tenir un màxim de 20.000 lectors segons l’Enciclopèdia Catalana (però, és clar, per a Amat, que el català fos perseguit durant anys i no ensenyat a les escoles no té importància a l’hora que el tiratge d’una revista en català sigui inferior al tiratge d’una revista en castellà). Tanmateix, el més rellevant de tot és que *Destino* —tot i arribar a força llars i transmetre un esperit estès de catalanitat, que podia fer perquè alhora era tolerada i de vegades consentida pel règim— no va ser mai políticament transversal, mentre que *Serra d’Or* sí. *Destino* sobretot arribava a un públic burgès i petitburgès determinat i *Serra d’Or*, tot i que amb aparent menys influència, arribava a un públic més divers, però alhora més polititzat. De fet, tota la classe política i intel·lectual catalana de la Transició volta per *Serra d’Or* i hi escriu sovint: entre d’altres, formen part del consell de redacció Jordi Pinell, Josep Benet, Albert Manent, Oriol Bohigas, Jordi Carbonell, Joan Triadú, Ramon

Bastardes, Max Cahner, Jordi Sarsanedas, Maur Maria Boix, Antoni M. Badia, Josep Maria Castellet, Joan Colomines, Alexandre Ciriaci, Ernest Lluch, Joaquim Molas, Jordi Pujol, Josep Termes, Josep Massot, Josep M. Bricall, etc. La nòmina és impressionant i del tot transversal. Tant Heribert Barrera com Miquel Coll i Alentorn, Anton Cañellas, Josep Pallach o Joan Reventós van col·laborar a *Serra d'Or* amb alguns articles i enquestes entre el 1964 i el 1996. Després succeí que, en la tercera etapa, el consell de redacció es buidà pràcticament perquè molts d'aquests membres anaren a fer política a les nostres institucions. Molts d'aquests polítics van esdevenir diputats al Parlament de Catalunya pocs anys després, i van ser votats pels ciutadans de Catalunya per emprendre la reconstrucció nacional. És molt temerari fer comparacions entre *Destino* i *Serra d'Or*, i encara més quan es demostra que *Serra d'Or* va influir fortament i positiva en els dirigents polítics catalanistes de tota una generació. Posats a fer comparacions d'equilibrista trampós, jo m'atreviria a afirmar sense cap mena d'ironia que el Grup Tele-taxi de Justo Molinero ha fet més pel catalanisme i pel país que *Destino*.

QUAN EL PAÍS NO MADURA: LA CANÇÓ DE L'ENFADÓS O PER QUÈ
“PER PURA LÒGICA” JOSEP PLA NO VA REBRE EL PREMI D'HONOR DE
LES LLETRES CATALANES

No hi ha res pitjor que obsessionar-se i estancar-se en debats estèrils i ja superats i tornar-los a treure a la llum una vegada i una altra com si de la cançó de l'enfadós es tractés. Aquest és el cas del suat i més que suat tema de: Per què Josep Pla no va rebre el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes? A l'espera que finalment el país maduri, aquest fals debat recurrent caldria esbandir-lo d'una vegada per totes i avançar. Quan no el treu Xavier Bru de Sala, te'l treu qualsevol altre, i ara era el torn de Jordi Amat, que tracta la qüestió amb reduccionismes (p. 139).

Jordi Amat deu ser d'aquells, com tants d'altres, i amb això hi coincideixo, que opina que Jordi Pujol no és (o era) ni representa

únicament Catalunya, ni CiU és (o era) Catalunya, etc. De la mateixa manera ni Òmnium Cultural és Catalunya ni el Premi d'Honor és el Premi Nacional de Literatura ni el Premi Nacional a la Trajectòria Professional i Artística. I Amat, com tants d'altres, cau en la seva pròpia trampa de confondre el Premi d'Honor d'una entitat privada amb un Premi Nacional públic que atorga la Generalitat de Catalunya. Una altra cosa és que el Premi d'Honor tingui tant o més prestigi que els també prestigiosos Premis Nacionals. I una altra cosa és que certes tendències ideològiques del país, i de fora de Catalunya també, tinguin encara (!) l'espina clavada que a Josep Pla no se li lliurés el Premi d'Honor perquè, *segons les bases arbitràries, legals i legítimes* de l'entitat privada Òmnium Cultural, Pla tenia prou categoria literària per rebre el guardó, però no havia fet prou honor al país per rebre'l (fou espia al servei del franquisme). I aquí s'acaba la història. Un debat, a petita escala, que també ha succeït amb els casos, diferents però semblants, de Martí de Riquer i Josep Maria Castellet.

També caldria combatre les mentides i intoxicacions que sovint ens arriben de l'espanyolisme més llunyà i tronat —i de vegades també des d'algun estudiós planià acèrrim— i que, poc o molt, enterboleixen els nostres pensaments: el país no ha maltractat Josep Pla. Quedi clar. Com a botó de mostra: sempre surt a tots els llibres de text escolars, en vida va rebre més de 20 guardons i reconeixements, quan se celebrà l'Any Pla es feren més de 400 actes, ha estat dels poquíssims escriptors catalans a qui se li han editat i reeditat, senceres, les seves obres completes (fins a 47 volums!), etc. (I evito de tractar aquí, per falta d'espai, el també *démodé* debat sobre el llibre de Jordi Solé Tura, *Catalanisme i revolució burgesa*, publicat el 1968, que l'assagista tracta de manera frívola.)

CONCLUSIÓ: ATÈS QUE AMAT DINAMITA PONTS, TENDIM-LOS NOSALTRES

Una de les parts més deshonestes que he trobat del llibre, i que retraten el seu autor, són alguns passatges referents a l'actualitat

política. Com si es tractés d'unes declaracions cíniques de Maria Dolores de Cospedal, secretària general del Partit Popular, Amat es despatxa tranquil·lament i amb to de perdonavides contra els historiadors catalans impulsors del polèmic i legítim —i també una mica matusser— simposi “Espanya contra Catalunya” i també contra intel·lectuals i activistes com Quim Torra, Salvador Giner, Muriel Casals, Ferran Requejo, Vicent Sanchis, etc., als quals retreu la seva falta de distància i objectivitat intel·lectual pel seu suport entusiasta al president Mas i a la seva deriva independentista (ps. 11-18). Aplicant un tracte desigual o, com es diu en castellà, un “doble rasero”, Amat pren partit a favor de l'espanyolisme i no explica els casos dels diversos intel·lectuals propers al PSC o al PSOE (Jorge Semprún, Josep Maria Castellet o Josep Ramoneda) o a Ciutadans (Félix de Azúa, Francesc de Carreras, Arcadi Espada, Ferran Toutain, Xavier Pericay, Ivan Tubau, Ponç Puigdevall, Juan Carlos Girauta..., alguns dels quals amics d'Amat), per posar només dos exemples, que van donar suport a aquests partits o que fins i tot van acabar militant-hi.

El llibre, que té algun punt de valentia perquè de vegades l'autor s'allibera del llast de l'ambigüitat i va clarament a contracorrent d'un pensament hegemònic entre la intel·lectualitat catalana, no deixa de ser entre sentimental i nostàlgic, ja que Amat es refugia en una cova —la de la Barcelona dels Jocs Olímpics del 1992, entre d'altres— que ja no existeix ni existirà. L'autor, a qui no li agrada un futur que a tots ens fa basarda, es refugia en el passat. I el seu millor remei és mirar cap al passat per tal d'evitar d'afrontar un futur ple d'entrebancs i d'incerteses. I amb el seu llenguatge ambigu, en lloc d'aclarir l'explicació del passat, encara l'enreda més. Crec que aquest llibre polèmic no hauria plagut gaire al meu pare Albert Marent, a qui Amat tenia com un dels seus mestres: més aviat li hauria sabut greu, i sobretot les declaracions menystenint *Serra d'Or*. Malgrat les virtuts, *El llarg procés* peca de massa ambició i de poca objectivitat històrica, i, per tant, al meu parer, suspèn. El mateix Amat reconeix que “no sóc l'historiador professional que voldria ser, sinó més aviat un intrús dins d'aquest gremi” (p. 330); i també, més

endavant, ens confessa que “em sembla que, sense pretendre-ho, he trobat una bona fórmula per fer història intel·lectual adreçant-me bàsicament a un lector de premsa escrita” (p. 365).

Personalment reconec les aportacions de *Destino* al país; si Amat busca un reconeixement a la cultura catalana d'expressió castellana, m'hi trobarà; contra el sectarisme independentista (aquell que n'és), també m'hi trobarà; contra el maniqueisme independentista i espanyolista, m'hi trobarà; estic d'acord amb el pluralisme que ell reclama i que el país ha de ser per a tots i de tots; però si Amat no ensenya totes les cartes, fa de l'ambigüitat calculada una arma constant amb anàlisis esbiaixades i pretén relegar el catalanisme històric i la seva influència a un segon pla, aquell que ha estat determinant i que s'hi ha jugat la pell de debò (no com d'altres), aleshores no m'hi trobarà. Tampoc no em trobarà en la justificació de la conversió al franquisme ni com un mal menor ni com un bé major (com insinua). Francesc Vilanova titulava una ressenya dedicada a aquest llibre “Un aplec d'articles mal cosit” (*Serra d'Or*, octubre del 2015), un article molt recomanable i que és complementari a aquest. La lectura atenta i sense prejudicis d'*El llarg procés* de Jordi Amat em porta a afirmar, sense cap mena de dubte, que més que un amable llibre revisionista es tracta d'un llibre trampós i d'un (llarg i subtil) pamflet encobert.